

АРТЪР КЛАРК ЮПИТЕР ПЕТ

Превод от английски: Никола Станчев, 1995

chitanka.info

Професор Фостър беше толкова дребен, че за него трябваше да се изработи скафандр по мярка, но това, което му липсваше от гледна точка на физическите дадености, той компенсираше с лихва чрез бясната си напористост и решителност. Впрочем — често срещано явление.

Когато се запознах с него, той вече беше прекарал двадесет години от живота си в преследване на своята непостижима мечта. Но по-важното от практична гледна точка бе, че беше успял да убеди мнозина трезви бизнесмени, делегати на Световния съвет и ръководители на научни тръстове, да му предоставят достатъчно средства от своите фондове за оборудване на космически кораб, специално за неговата експедиция. И независимо от всичко, което се случи по-нататък, аз продължавам да считам, че неговото най-значително постижение се състоеше именно в това.

Когато напуснахме Земята, корабът „Арнолд Тойнби“^[1] носеше на борда си екипаж от седем души. Освен професора и неговия главен помощник Чарлз Аштън, там се намираха и членовете на постоянния триумвират — пилот-навигатор-инженер, както и двама завършващи обучението си студенти — Бил Хокинс и моя милост. До този момент никой от нас не беше летял в космоса и ние бяхме толкова развълнувани от цялото това приключение, че въобще не се интересувахме дали ще успеем да се върнем обратно на Земята преди започването на следващия семестър. Подозирахме, че нашият наставник гледаше на този въпрос по същия начин като нас. Характеристиката, която той ни бе написал, беше шедьовър на неяснотата, но ние получихме възможност да летим, тъй като хората, които разбираха нещичко от марсианските писмена, можеха да се преброят, извинете за клишето, на пръстите не на двете, а на едната ръка.

Всъщност бяхме се насочили не към Марс, а към Юпитер, и ползата от нашите специални умения изглеждащо малко съмнителна. Все пак ние знаехме това-онова за теориите на професора и на тази база бяхме изградили някои доста проникателни предположения: Те се потвърдиха частично на десетия ден от полета.

Професорът ни извика и когато се явихме пред него ни разглежда замислено. Дори при нулева сила на тежестта^[2] той успяваше да съхрани достойнството си, докато най-доброто, което се

удаде на нас, беше да увиснем на най-близката дръжка, полюшвайки се насам-натам като водорасли. Може и да греша, но останах с впечатлението, че докато поглеждаше ту към мен, ту към Бил, той си мислеше: „За какви грехове ме наказваш, Господи?“ След малко въздъхна дълбоко, сякаш искаше да каже: „Е, вече е твърде късно да се направи каквото и да било по този въпрос...“ и започна да говори по своя бавен и търпелив начин, към който се придържаше винаги, когато обясняваше нещо. Това беше дежурният тон, който използваше, когато разговаряше с нас и точно сега ми идва на ум — но както и да е, това няма особено значение...

— Откакто напуснахме Земята — подхвана професорът, — нямах удобен случай да ви разясня целта на тази експедиция. Вероятно вие вече имате своите догадки.

— Мисля, че се досещам — отвърна Бил.

— Е добре, давай! — В очите на професора се появи странно пламъче.

Аз положих всички усилия, за да спра Бил, но кажете ми, опитвали ли сте се да ритнете някого незабелязано в състояние на безтегловност?

— Вие желаете да откриете доказателства — искам да кажа „повече доказателства“ — които биха потвърдили вашата теория за дифузията на извънземните култури.

— А имате ли някаква представа защо отивам да ги търся именно на Юпитер?

— Не съвсем, но предполагам, че се надявате да намерите нещо на някоя от луните.

— Чудесно, Бил, чудесно. Юпитер има петнадесет известни спътника, чиято обща площ се равнява на половината от земната повърхност. Откъде би започнал да дириш, ако имаше една-две излишни седмици на разположение? Ще ми бъде много интересно да узная.

Бил хвърли неуверен поглед към професора — сигурно го заподозря в сарказъм.

— Не разбирам много от астрономия — каза той. — Все пак, доколкото ми е известно, Юпитер има четири големи спътника. Е, аз бих се захванал именно с тях.

— За твоє сведение, тези спътници се наричат Йо, Европа, Ганимед и Калисто. Площта на всеки един от тях е равна на Африка. Може би ще ги огледаш по азбучен ред?

— Не — отговори Бил, — ще започна от най-близкия до Юпитер.

— Не мисля, че трябва да пилеем повече време, за да изследваме мисловните ти процеси — въздъхна професорът, който явно очакваше с нетърпение началото на старателно подготвената си реч. — Във всеки случай, ти грешиш. Ние няма да обикаляме около големите спътници. Те са изследвани от космоса чрез фотоснимки, а и немалка част от повърхността им е проучена. И не представляват интерес от археологическа гледна точка. Ние летим към обект, който досега въобще не е бил посещаван.

— Не и на Юпитер — изпъсках аз.

— Не, за Бога, не сме чак толкова смели. Но ние наистина ще отидем по-близо до него, отколкото който и да е друг преди нас.

Той спря замислено.

— Куриозно е, както знаете, а много е вероятно и изобщо да не знаете, че пътуването между спътниците на Юпитер е почти толкова трудно, колкото и между отделните планети на Слънчевата система, макар че разстоянията са далеч по-незначителни. Това се дължи на страхотното гравитационно поле на Юпитер и на огромната скорост, с която се въртят неговите спътници. Най-близкият до планетата се движи почти със скоростта на Земята, а за пътуване от Ганимед до него, въпреки че то трае само ден и половина, е необходимо толкова гориво, колкото и за пътуване от Земята до Венера. Именно това пътешествие ще осъществим ние. Никой досега не го е предприемал, защото никой не се е сещал за някаква причина, която би оправдала големите разходи. Диаметърът на Юпитер Пет е само тридесет километра, така че той никога не е представлявал някакъв особен интерес. Не са посещавани дори някои от по-външните спътници, до които може да се стигне много по-лесно, тъй като е трудно да се намери основание за изразходването на толкова значителни количества ракетно гориво.

— Тогава защо ние го пилеем? прекъснах го нетърпеливо аз.

Цялата история започваше да ми звучи като в поговорката за дивото и питомното, макар че доколкото всичко беше интересно и не много опасно, няха особени възражения.

Може би трябва да си призная, че по онова време не вярвах на ни една дума от теориите на професор Фостър (макар че благоразумно си мълчах, както и мнозина други). Естествено, аз разбирах, че професорът е голямо светило в своята област, но за себе си бях отрекъл някои от най-фантастичните му идеи. В края на краищата наличният доказателствен материал бе толкова оскъден, а заключения му — толкова революционни, че беше трудно да не се усъмниш.

Вероятно още си спомняте колко бе удивен светът, когато първата марсианска експедиция откри останките не на една, а на две древни цивилизации. И двете са били много напреднали, но изчезнали преди около пет милиона години. Причината за гибелта им и досега си остава неизвестна. Едва ли е избухнала война, тъй като според всички налични данни цивилизациите изглеждат да поддържали дружески отношения помежду си. Едната от двете раси се състояла от индивиди, подобни на насекоми, а членовете на другата приличали в известна степен на влечуги. Според изследванията насекомоподобните са били истинските марсианци. Влечугоподобните, които обикновено биват причислявани към т.нар. „Култура Х“, се появили историческата сцена по-късно.

Така поне считаше професор Фостър. Явно за представителите на „Култура Х“ средствата и начините за пътуване из космоса не са представлявали тайна, тъй като развалини от техните особени кръстовидни градове са били открити и на Меркурий.

Фостър предполагаше, че те са се опитали да колонизират всички по-малки планети. Земята и Венера са били изключени от плановете им поради прекалено силната гравитация. За професора фактът, че на Луната и до момента не са открити следи от „Културата Х“, представляваше източник на известно разочарование. Все пак той беше уверен, че откриването им е само въпрос на време. Според общоприетата теория за „Култура Х“, нейните представители, дошли първоначално от някоя от по-малките планети или сателити, бяха установили мирен контакт с марсианците — единствената друга интелигентна раса в Слънчевата система през онази епоха — и впоследствие бяха загинали едновременно с марсианска цивилизация. Професор Фостър обаче имаше по-смела хипотеза: той беше убеден, че „Културата Х“ беше дошла в Слънчевата система от далечния космос. Това, че никой друг не споделяше предположенията

му, за него беше едно досадно обстоятелство... Но пък и той е един от тези хора, които се чувстват добре само когато са в малцинство.

От мястото си виждах през илюминатора на кабината Юпитер, докато професорът разкриваше своя съкровен план. Гледката беше красива: можех да различа екваториалните облачни пояси, както и три от спътниците, които напомняха на ситни звездици в близост до планетата. Запитах се кой от спътниците е Ганимед, нашата първа спирка по пътя към целта.

— Ако Джек бъде така добър да съсредоточи вниманието си върху разговора ни — продължи професорът, — ще ви обясня защо се отпавихме толкова надалече. Знаете, че миналата година прекарах доста време сред руините в сумрачната зона на Меркурий. Може би сте чели моята публикация по въпроса, която излезе в поредицата на Икономическия факултет на Лондонския университет. Може би дори сте били там в часа на лекцията, ко-ято изнесох — спомням си раздвижванията на аудиторията в дъното на залата. Но има нещо, което тогава не споделих с никого, и то е, че при проучванията си на Меркурий се сдобих с важна информация, която според мен ще доведе до разкриването на действителния произход на „Култура Х“. Наложих си да премълча, макар че бях твърде изкушен да отговоря, когато хора като д-р Хотън се опитваха да остроумничат за моя сметка. Но це възнамерявах да рискувам и да допусна някой друг да стигне дотук, преди да съм успял да организирам тази експедиция. Сред моите находки на Меркурий имаше един доста добре запазен барелеф с изображение на Слънчевата система. Както знаете, това не е първото откритие от подобен род — известно ви е, че в изкуството на марсианците и на „Култура Х“ астрономическите мотиви се срещат често. Но на моя барелеф срещу някои планети, включително Марс и Меркурий, бяха нанесени странни символи. Тогава си помислих, че този образец има историческо значение. И най-интересното бе, че вниманието на създателите му бе насочено особено силно към малкия Юпитер Пет — един от най-незначителните измежду всички спътници. Убеден съм, че на този Пети има нещо, което представлява ключ към разрешаването на целия проблем с „Култура Х“ и сега отивам там, за да го открия.

Доколкото си спомням, нито Бил, нито аз бяхме кой знае колко впечатлени от историята на професора. Може би поради някакви

непонятни свои съображения представителите на „Култура Х“ действително са оставили следи от своята материална култура на Юпитер Пет. Интересно би било да се потърсят, но едва ли имаха чак толкова голямо значение, каквото им предаваше професорът. Мисля, че той беше доста разочарован от липсата на ентузиазъм у нас, но в известна степен сам беше виновен за този резултат, тъй като далеч не ни бе разказал всичко, което му беше известно. Това установихме малко по-късно.

След около седмица кацнахме на Ганимед, най-голямата луна на Юпитер. Ганимед бе единственият измежду спътниците, на който имаше постоянна база. Там бяха разположени обсерватория и геофизична станция, обслужвани от около петдесетима учени. Те бяха доста зарадвани да посрещнат посетители от външния свят, но професорът нямаше търпение да заредим възможно най-бързо и отново да потеглим на път. Естествено фактът, че се отправяхме към Пети, събуди значителен интерес, но професорът си затрая, а и ние не можехме да се раздрънкаме, тъй като не ни изпускаше от погледа си.

Ганимед е твърде любопитно място и ние много по-подробно го разгледахме, когато се върнахме. Тъй като по този въпрос съм обещал да напиша статия в едно научно списание, сега няма да се спирам на него. (Между другото може би ще ви бъде интересно да прочетете броя на „National Astrographic“, който ще излезе през следващата пролет).

Полетът от Ганимед до „Петицата“ ни отне малко повече от ден и половина и докато траеше, ни внушаваше чувство на дискомфорт вследствие ежечасното уголемяване на Юпитер, който сякаш заплашваше да погълне цялото небе. Не разбирам много от астрономия, но нямаше как да не се замисля за чудовищното гравитационно поле, в което падахме. Лесно можеха да възникнат проблеми от всякакво естество. Например ако свършихме горивото, можеше да се окажем неспособни да се върнем на Ганимед и тогава щяхме да паднем на самия Юпитер.

Щеше ми се да мога да опиша какви чувства изпитвахме при вида на тази колосална сфера с бушуващите урагани, които се въртяха в небето пред нас. Даже опитах да го направя, но някои от моите приятели с по-изявени литературни наклонности, които прочетоха съчинението ми, ме посъветваха да скъсам написаното. (Впрочем, те

ми дадоха и още много други съвети в този дух, но ако ги бях приел насериозно, тази история въобще Нямаше да види бял свят.)

За щастие досега са публикувани толкова много цветни снимки на Юпитер, направени от съвсем близко разстояние, че вие сигурно сте виждали някои от тях. Може дори да би е попадала точно онази, която стана причина за нашите бъдещи неприятности.

Накрая Юпитер спря да расте: ние влязохме в орби-тата на Пети и скоро щяхме да настигнем тази малка луна, която препускаше около планетата. Всички от еки-пажа се бяхме наблъскали в командния пункт в очакване да зърнем за първи път целта на нашата експедиция — поточно онези от нас, които бяха успели да се намърдат вътре овреме. Бил и аз стояхме в коридора и само проточвахме вратове над раменете на останалите ни спътници.

Нашият пилот, Кингсли Сърл, седеше както винаги невъзмутимо в креслото си. Ерик Фултън, инженерът замислено дъвчеше мустаците си, загледан в показанията на горивния разходомер, а Тони Гроув манипулираше като магьосник, приведен над навигационните си таблици.

Професорът сякаш се беше сраснал с окуляра на теле-перископа. Внезапно той потръпна и чухме изсвирването на дълбоко поетия от него въздух. След минута, без да произнесе нито дума, той кимна на Сърл, който зае мястото му пред окуляра. Ситуацията се повтори и Сърл отстъпи окуляра на Фултън. Когато и Гроув на свой ред реагира по същия начин, на нас ни писна да чакаме. Нахълтахме вътре и след кратко противоборство завладяхме окуляра.

Не знам какво точно очаквах да видя и вероятно останах разочарован именно поради неясните си възжеления. Там, в пространството, висеше една гърбава луна, чийто „нощен“ сектор беше осветен слабо от отразената светлина на Юпитер. И това беше всичко, което се забелязваше на пръв поглед.

След по-продължително виране съзрях повече детайли, както това се случва и с вас, когато се застоите зад телескопа. На повърхността на сателита имаше слабо очертани кръстосващи се линии и внезапно очите ми доловиха модела на тези линии в неговата цялост. Тъй като действително ставаше дума за модел: линиите покриваха Юпитер Пет със същата геометрична точност, както линиите на паралелите и меридианите разделят маке-та на земното

кълбо. Предполагам, че в този момент и аз съм издал онова изсвирване, тъй като Бил побърза да ме изблъска, за да се вреди.

Следващото, което си спомням, беше самодоволният вид на професор Фостър, когото започнахме да обсипваме с въпроси.

— Разбира се — обясняваше той, — не съм изненадан толкова, колкото вие. Освен доказателствения материал, с който се сдобих на Меркурий, аз разполагах с още доста данни. Имам приятел в обсерваторията на Ганимед, когото заклев да пази тайна и който през последните няколко седмици беше под значително напрежение. За всеки, който не е астроном, е изненадващо, че в тази обсерватория не се обръща достатъчно внимание на спътниците. Големите телескопи се използват за наблюдение на извънгактичните мъглявини, а малките през цялото време са ориентирани към Юпитер. Единственото, което Обсерваторията предприе по отношение на Пети, беше да измери неговия диаметър и да направи няколко снимки. Те не бяха от такова качество, че да се видят следите, които ние току-що забелязахме — иначе досега щеше да бъде извършено по-подробно изследване. Помолих моя приятел Лоутън да насочи натам телескоп, съоръжен със сто и седемдесет сантиметров рефлексор и той веднага ги откри. Забеляза също и някои други подробности, на които не е било обърнато внимание преди. Пет има диаметър само тридесет километра, но яркостта му е значително по-голяма, отколкото се полага при такива размери. При сравняването на неговото албедо... ал...

— Албедо^[3]!

— Благодаря, Тони — та, при сравняването на неговото албедо с това на останалите луни се вижда, че отразяващата му способност не отговаря на големината. Фактически тя съответства на повърхност от полиран метал, а не на скала.

— Ето кое обяснява всичко — възкликнах аз. — Народът на „Култура Х“ е покрил Пет с външна обшивка — също като сводовете, които те са изградили на Меркурий, но тук мащабите са далеч по-внушителни.

Професорът ме изгледа съчувствено.

— Значи още не сте се досетили! — рече той.

Не мисля, че това беше съвсем справедливо от негова страна. Кажете откровенно, бие бихте ли направил, по-остроумна догадка при същите обстоятелства?

След три часа се приземихме на огромна метална равнина. Докато наблюдавах през илюминаторите, се почувствах като джудже. Една мравка, която пълзи по горната част на огромен горивен резервоар, вероятно изпит-ва същите чувства. Мержелеещата се грамада на Юпитер високо горе ни действаше потискащо. Дори обичайната самоувереност на професора изглежда бе заменена с благоговеен трепет.

Равнината не беше напълно еднообразна. Разчертавах я широки ленти, които съединявах изумителните метални плочи. Именно тези ленти (или мрежата от кръстосани линии, която формираха) бяхме видели от космоса.

На около четвърт километър от нас имаше нисък хълм, или нещо, което в нормалния свят би се наричало хълм. Бяхме го забелязали при идването си, в процеса на внимателното изследване на малкия спътник. „Хълмът“ пред нас беше един от шестте подобни на него — четири бяха разположени на еднакви разстояния един от друг по екватора и други два — на полюсите. От само себе си се налагаше предположението, че това бяха входове към света под металната обшивка.

Познавам хора, които си въобразяват, че една разходка в скафандър по повърхността на планета със слабо притегляне и без атмосфера, е нещо много забавно. Да, но не е. Има толкова фактори, за които трябва да се мисли; толкова параметри, чиито стойности трябва да се следят и толкова предпазни мерки, които трябва да се съблюдават, че произтичащото от това напрежение надделява на романтичните очаквания. Поне за мен е така. Но трябва да си призная: при излизането от шлюза този път бях толкова развълнуван, че всички съвети ми бяха излетели от главата.

Силата на тежестта на Пет е толкова малка, че ридвижването чрез ходене е напълно изключено. Всички ние бяхме завързани един за друг като алпинисти и пълзахме по металната равнина, използвайки слабите импулси на реактивните си пистолети. Фултън и Гроув, най-опитните космонавти между нас, завършваха веригата от двата ѝ края, така че да могат да компенсират всяка неуместна стъпка от страна на хората от средната част.

Бяха ни необходими само няколко минути, за да достигнем набелязаната от нас цел. Тя представляваше широк и нисък купол с

обиколка най-малко един километър. Замислих се дали това не е гигантски шлюз, достатъчно голям, за да позволи влизането на цял космически кораб. Нуждаехме се от късмет, в противен случай можеше да се окаже, че няма как да влезем, ако управляващите механизми не функционираха — дори и да работеха, не знаехме как да ги задействаме. Трудно може да се измисли нещо по-затормозяващо от тази ситуация, при която щяхме да бъдем принудени да останем отвън, без да можем да се доберем до най-голямата археологическа находка на века.

След като направихме четвърт обиколка около купола, открихме отвор в металната обшивка. Беше твърде малък, с напречен диаметър два метра и с толкова правилна форма, че в първия момент не разбрахме какво представлява. След това по радиото до нас достигна гласът на Тони:

— Това отворстие не е изкуствено. За него трябва да благодарим на някой метеор.

— Невъзможно — възрази професор Фостър. — Има твърде правилна форма.

Тони упорито настоя на своето:

— Големите метеори винаги оставят кръгли отвори, освен ако ударът не попадне в равнина, твърде близка до допирателната. Погледнете ръбовете: веднага може да се каже, че е имало някаква експлозия. Вероятно и метеорът, и обшивката са преминали направо в газообразно състояние и затова наоколо няма никакви парчета.

— Случват се такива неща — намеси се Кингсли. — От-кога ли е тази конструкция? Отпреди пет милиона години? Изненадан съм, че досега не намерихме други кратери.

— Може би сте прав. — Професорът беше твърде радостен, за да спори. — Във всеки случай аз влизам вътре пръв.

— Добре — отговори Кингсли, който като капитан имаше последната дума при подобни случаи. — Ще ви отпусна двадесет метра въже и ще седна на ръба на отвора, така че да можем да поддържаме връзка по радиото. Иначе обшивката ще екранира вашите сигнали.

И така, професорът беше първият човек, който влезе в Пет — смятам, че напълно заслужаваше тази чест. Ние се скупчихме наблизко

до Кингсли, така че той можеше да ни предава всички новини, свързани с напредването на професора.

Той не стигна надалеч. Оказа се, че под външната обшивка има втора — което би трябвало да се очаква. Разстоянието между двете позволяваше на професора да остане прав. Дотам, докдето достигаше лъчът на неговия фенер, той осветяваше опорни елементи и усилващи греди. Не се виждаше нищо повече.

Изминаха двадесет и четири отегчителни часа, преди да се придвижим по-нататък. Накрая не се съдържах и попитах професора дали не се е сетил да вземе със себе си експлозиви, а той ме погледна обидено.

— На борда на кораба има достатъчно, за да ни изпратят на оня свят. Все пак не искам да рискувам и да повредя нещо, докато не съм се убедил, че няма друг начин да влезем.

Ето на това аз му викам търпение! Все пак разбирах неговата гледна точка. Какво са в крайна сметка няколко дни в сравнение с едно научно търсене, което вече му беше отнело двадесет години?

И кой мислите, че успя да намери пътя към вътрешността на спътника, след като вече се бяхме отказали от първоначалния подход към решаването на проблема? Вил Хокинс, представете си!

Близо до северния полюс на този малък свят той откри една действително гигантска метеоритна дупка с диаметър около 100 метра, която преминаваше и през двата защитни слоя на Пет. Отдолу се показваше трета обвивка, но по силата на едно чудодейно съвпадение, което се случва веднъж на няколко милиона години (стига да си имате на разположение), в първоначално направения кратер беше попаднал втори, по-малък метеор, който беше проникнал и през най-вътрешната обвивка. Пробойната беше достатъчна, за да може да се промъкне човек в скафандър. Един по един минахме през нея, като драпахме с главата напред.

Не вярвам, че някога ще преживея нещо по-странно от това, което изпитах, когато увиснах под огромния свод, подобно на паяк под купола на събора „Свети Петър“^[4]. Знаехме само, че пространството, което ни заобикаляше, бе огромно. Колко огромно не можехме да кажем, тъй като светлината на електрическите фенерчета не ни даваше възможност да съдим за разстоянията. В тази пещера без въздух и без прах лъчите естествено бяха напълно невидими. Когато ги отправяхме

към покрива, се появяваха овали от танцуваща в далечината светлина, които постепенно изчезваха, а когато ги насочвахме надолу, виждахме размазани светлинни петна, които постепенно се разсейваха и не можеше да се различи нищо съществено.

Много бавно, под влиянието на минималната гравитационна сила, започнахме да падаме надолу, докато обезопасителните въжета не ни спряха. Над нас се забелязваше малката светла дупка, през която бяхме влезли. Тя беше доста отдалечена, но все пак действаше успокоително на психиката.

И в този момент, докато се полюлявах като махало с безкрайно бавни движения на края на своето въже, а около мен в тъмнината бляскаха като звезди фенерите на моите спътници, истината изведнъж проблесна в ума ми. Забравяйки, че преподавателите на всички са включени на една и съща вълна неволно извиках:

— Професоре, това не е планета! По-скоро е междузвезден кораб.

После замълчах, обезпокоен дали не се изложих, като изрекох това предположение. Възцари се кратка, напрегната тишина, след което в ефира се понесоха едновременно гласовете на всички ни, като всеки изказваше своето мнение. Хаосът беше прекратен от гласа на професор Фостър, в който долових едновременно задоволство и изненада.

— Напълно си прав, Джек. Това е корабът, с който „Култура Х“ е пристигнала в Слънчевата система.

Чух как някой — май че Ерик фултън — възкликна недоверчиво:

— Това е фантастично! Кораб с диаметър тридесет километра!

— Именно вие би трябвало да сте наясно с този въпрос — отговори професорът с изненадваща мекота в гласа. — Представете си, че една цивилизация желае да пресече междузвездното пространство. По какъв друг начин би могла да подходи към решаването на своя проблем? Съвсем естествено е в космоса да бъде построен изкуствен планетоид — задача, чието изпълнение би могло да трае столетия. Тъй като корабът би следвало да представлява сам по себе си един завършен свят, който да може да осигурява живота на обитателите си в продължение на много поколения, той непременно трябва да е достатъчно масивен. Чудя се колко ли много слънца са посетили, преди да достигнат нашето и да разберат, че е дошъл краят на

търсенията им. Сигурно са имали и по-малки кораби, с помощта на които са могли да слизат на различни планети, като през това време е трябвало да оставят кораба-майка някъде в пространството. Те са паркирали кораба си тук, в близка орбита до най-голямата планета, за да се намира на сигурно място — завинаги или поне докато не им потръбва отново. Това е логично: ако го бяха оставили да обикаля около Слънцето, параметрите на неговата орбита с времето биха били нарушени вследствие на действието на силите на привличане на планетите и тогава би могло да се стигне до загубата му. Тук подобно нещо просто не може да се случи.

— Кажете, професоре — обади се някой — бяхте ли отгатнали всичко това преди да тръгнем?

— Надявах се, че е така. Към това заключение насочваше целият наличен фактически материал. Винаги е имало нещо неестествено в спътник Пет, макар никой да не забелязваше. Защо тази самотна малка луна се върти толкова близо до Юпитер, докато всички останали спътници са седемдесет пъти по-отдалечени? От астрономическа гледна точка това е нелепо. А сега — стига толкова приказки. Чака ни работа.

И то каква! Седмината стояхме пред най-сензационното археологическо откритие на всички времена. Цял един свят — вярно, малък свят, изкуствен свят, но все пак свят — очакваше да го изследваме. И всичко, което можехме да направим, беше едно бързо и повърхностно разузнаване. Вероятно тук имаше материал за поколения изследователи.

Първата ни стъпка беше да спуснем мощни прожектори, захранвани чрез свързан с нашия космически кораб дълъг кабел. Те щяха да играят ролята на сигнален маяк, по който да се ориентираме, за да не се загубим. Освен това щяха да осветяват вътрешната повърхност на спътника. (Дори и след най-новите разкрития ми е трудно да наричам Пет „кораб“.) Ние се спуснахме към лежащата под нас повърхност — при тази слаба гравитация падахме безпроблемно около един километър. Ударът при съприкосновението ни с повърхността бе омекотен от пружиниращите опорни пръти, с които предвидливо се бяхме снабдили.

Не искам да отнемам повече място и време с описанието на всички чудеса на спътник Пет. Вече има достатъчно снимки, карти и

книги, посветени на тези въпроси. (Впрочем, моята собствена книга ще бъде публикувана от издателите Сиджуик и Джексън през следващото лято.) Бих желал да споделя с вас как се чувства човек, когато влезе за първи път в този странен метален свят, но за съжаление — знам, че звучи странно и е трудно да се повярва — не мога да се сетя какво точно изпитах, когато минахме през първата от големите входни шахти, чийто таван бе изгърбен над нас като гъбовидна шапка, Бях толкова развълнуван и зашеметен от събитието, че забравих за всичко останало. Все пак мога да си спомня колко впечатлен бях от истинските мащаби на конструкциите. Усещането не може да бъде предадено от никакви фотографии. Строителите на този свят идваха от планета с ниска гравитация и бяха гиганти — около четири пъти поедри от човека. Ние приличахме на пигмеи, които се движеха между сътвореното от тях.

По време на първото ни посещение въобще не успяхме да слезем на по-долните етажи, така че се сблъскахме само с малка част от тукашните научни чудеса, на останалите попаднаха следващите експедиции. Но дори и това ни беше достатъчно: предназначенията за обитаване част на кораба-спътник осигуряваше материал, за проучването на който нямаше да ни стигнат и няколко човешки живота. Вътрешното кълбо, което изследвахме вероятно някога е било обливано непрекъснато от изкуствена слънчева светлина, излъчвана от трипластовата обвивка, която го обгръщаше и едновременно с това предпазваше от изтичане на атмосферата в космическото пространство. При по-нататъшните описания не мога да не използвам широко възприетото днес название на представителите на „Култура Х“ — джовианци. Тук, на повърхността, джовианците старателно възпроизвели условията на света, който били напуснали неизвестно кога. Може би са имали ден и нощ, смяна на сезоните, дъждове и мъгли. Дори при заточението си са взели заедно със себе си едно малко море. Водата все още беше на мястото си, представляваше замръзнало езеро с диаметър от три километра. Чувам, че вече се разработва план за електролиза на водата, с цел на Пет отново да се осигури атмосфера за дишане, след като бъдат отстранени повредите, причинени от метеорите.

Колкото повече опознавахме делото на извънземните, толкова повече у нас се засилваше симпатията към съществата, сред чиито

творения бродехме първи след почти пет милиона години. Макар и да бяха гиганти от друга слънчева система, у тях имаше нещо общо с Човека. Печално, но факт — двете раси се бяха разминали за толкова нищожно малко според вселенските мащаби време.

Предполагам, че ние бяхме по-щастливи от всички останали археолози през цялата човешка история. Космическият вакуум не беше позволил нищо да се развали, а освен това джовианците бяха тръгнали да колонизират Слънчевата система, без да вземат със себе си дори корабното си имущество. Това беше едно доста необичайно обстоятелство. Под вътрешната повърхност на Пет всичко изглеждаше недокоснато от момента, в който беше приключило дългото пътуване на кораба. Може би пътешествениците са го запазили като свят паметник на изгубената си родина или пък са си мислели, че един ден може да им се наложи да го използват Отново.

Независимо от причината, всичко си стоеше така, както го бяха оставили неговите създатели. Понякога това ме плашеше. Случваше се с помощта на Бил да взема отпечатък на фрагмент от великолепната резба, а усещането за абсолютното безвремие на мястото свиваше сърцето ми. Тогава се оглеждах нервно, сякаш очаквах да зърна внезапно сенките на великаните, връщащи се с горда стъпка през входните отвори, за да продължат току-що прекъснатото изпълнение на задачите си.

На четвъртия ден открихме Галерията на изкуствата. Това беше единственото име, което можеше да ѝ се даде, тъй като нямаше начин да се сбърка предназначението ѝ. Когато Гроув и Сърл, на които беше възложено първоначалното бегло претърсване на южната полусфера, докладваха за своето откритие, решихме да съсредоточим всичките си усилия върху този обект. Не помня кой беше казал, че изкуството на хората разкрива тяхната душевност. Именно тук се надявахме да намерим ключа към разгадаването на „Културата Х“.

Сградата, в която се помещаваше галерията, беше огромна дори по стандартите на тази гигантска раса. Тя бе металическа, както и всички други конструкции на Пет, но това в никакъв случай не създаваше впечатление за нещо студено или механично. Върхът на постройката се извисяваше до половината от разстоянието до покрива на този изкуствен свят. Отдалеч неяснотата на детайлите подвеждаше окото, което можеше да установи известна прилика с готическа

катедрала. Подлъгани от това случайно съвпадение, по-късните изследователи нарекоха зданието Храм. Но ние така и не попаднахме на следи от някаква джовианска религия. Все пак в наименованието Храм на Изкуствата имаше нещо твърде сполучливо и подходящо, така че то се утвърди и след това никой не можа да го промени.

Според нашите приблизителни изчисления в тази сграда бяха разположени между десет и двадесет милиона експоната — колекция, натрупвана през цялата история на една цивилизация, която вероятно бе много по-архаична от човешката. И именно тук аз се натъкнах на едно малко кръгло помещение, което на пръв поглед беше просто пресечната точка на шест разклоняващи се в различни посоки коридора. Бях се отклонил само за момент (трябва да призная — в нарушение на разпорежданията на професора) и сега реших да мина направо, за да се присъединя към останалите си спътници. Тъмните стени се носеха покрай мен, а светлината на фенера ми танцуваше по тавана. Там имаше издълбани надписи и аз бях толкова увлечен в стремежа си да открия познати групи от символи, че за известно време въобще не поглеждах към пода под нозете си. Сетне видях статуята и насочих снопа светлина към нея.

Първоначалното изживяване от мига, в който за пръв път се срещнете с някое велико произведение на изкуството, обикновено никога не се повтаря. В този случай характерът на творбата усилваше нейното въздействие. Бях първият човек, комуто бе съдено да добие представа за външния вид на джовианците. Отпреде ми несъмнено стоеше статуя на един от тях, изваяна с висше майсторство от натура.

Към мен бе обърната деликатна глава на влечуго, а невидящите му очи се бяха втренчили в моите. Две от ръцете му бяха кръстосани пред гърдите, като че ли в израз на смирение, а другите две държаха инструмент, с неизвестно все още предназначение. Дългата, мощна опашка, която вероятно балансираше останалата част на тялото — като при кенгуруто — беше опъната и отпусната на земята, с което се засилваше впечатлението за покой.

Нито в лицето, пито в тялото имаше нещо човешко. Например то въобще нямаше ноздри, а само отвори на врата, напомнящи хриле. И все пак фигурата дълбоко ме развълнува: никога не съм подозирал, че скулпторът на една чужда нам цивилизация е в състояние да преодолее чрез творбата си бариерите на времето и да надхвърли

предопределената обособеност на своята култура по такъв категоричен начин. Присъдата, която професор Фостър произнесе над тази статуя, беше кратка и абсолютно точна: „Нечовешко — и същевременно човешко“. Очевидно се различавахме морфологически доста от създателите на този свят, но най-важното бе, че имахме много общо в чувствата си.

Точно както могат да се отгатнат емоциите, изписани върху муцуната на куче или кон, така ми се струваше, че знаех какви чувства изразяваше и изправената пред мен статуя. Аз виждах мъдрост и достойнство, подобни на спокойната и уверена мощ, която излъчваше знаменитият портрет на венецианския дож Леонардо Лоредано, рисуван от Белини^[5]. Долавяше се и тъга — тъгата на една раса, която е направила върховно усилие и е осъзнала, че то е било напразно.

Все още не е известно защо тази статуя е единственото художествено изображение на представителите на джовианската цивилизация, което те са ни оставили. Едва ли може да се очаква, че при толкова висока степен на развитие това отсъствие е свързано с някакви табути. Навярно ще узнаем отговора на този въпрос едва когато разгадаем издълбаните по стените на помещението надписи.

Независимо от всичко, предназначението на статуята за мен е пределно ясно. Тя е била поставена тук, за да хвърли мост над бездната на времето и като приветствие към съществата, които евентуално биха тръгнали някой ден по дирите на нейните създатели. Може би именно заради това статуята бе по-дребна в сравнение с действителните размери на истинските джовианци. Дори в онези отдавнашни времена те трябва да са се досетили, че бъдещето принадлежи на Земята или на Венера и следователно на същества, които биха се почувствали джуджета пред гигантите от „Култура X“. Знаели са, че освен бариерата на времето би могла да се породи и бариера на мащабите.

След няколко минути вече бях обратно на път към кораба заедно с моите спътници и горях от нетърпение да разкажа на професора за находката. Той с неохота беше решил да почине малко, макар че се съмнявам дали през цялото време, докато бяхме на Пет, му се падаха средно повече от четири часа сън на денонощие...

Излязохме през пробойната на обшивката и се изправихме отново под звездите. Златната светлина на Юпитер заливаше

огромната метална равнина. По радиото прозвуча гласът на Бил:

— Ха, професорът е преместил кораба!

— Глупости — отвърнах, — стои си точно там, където го оставихме.

След това отвърнах глава и разбрах причината за грешката на Бил. Имахме си гости.

На около два километра встрани от нас беше кацнал втори кораб и доколкото можеха да преценят моите очи на неспециалист, той би могъл да се окачестви като точно копие на този, с който бяхме пристигнали. Когато нахълтахме през люка, заварихме професора със замъглени от недоспиването очи да изпълнява ролята на домакин. За наша изненада, но не и за наше неудоволствие, открихме, че един от тримата посетители е изключително привлекателна брюнетка.

— Това — изграчи професор Фостър с изморен глас — е мистър Рандолф Мейс, автор на редица научно-популярни книги. Сигурно сте чували за него. А това са — той се извърна към Мейс — страхувам се, че не можах да чуя добре имената на спътниците ви...

— Моят пилот, Доналд Хопкинс... и моята секретарка, Мериън Мичъл.

Изговарянето на думата „секретарка“ бе предшествано от едва забележима пауза, която обаче беше достатъчно многозначителна, за да присветне сигналната лампичка в главата ми. Не повдигнах неопределено вежди и не се усмихнах, но улових погледа на Бил, който казваше без думи: „Ако си мислиш това, което и аз си мисля, срамувам се заради теб.“

Мейс беше висок и мършав като скелет, е оредяла коса и безсмислено доброжелателна маска върху лицето — нещо като защитна окраска на човек, на когото се налага да се държи приятелски с твърде много хора.

— Предполагам, че както за мен, така и за вас тази среща е истинска изненада — произнесе писателят в изблик на не съвсем уместна сърдечност. — Никога не съм очаквал да попадна тук на някой, дошъл преди мен. Нито пък съм очаквал да видя всичко това.

— И... какво ви води насам? — попита Аштън, стараяйки се въпросът му да не прозвучи като начало на разпит.

— Точно обяснявах на професора. Би ли ми подала онази папка, Мериън? Благодаря.

Той извади няколко много фино изписани астрономични рисунки и ни ги раздаде. На тях бяха изобразени планетите, гледани откъм техните спътници — нещо, твърде разпространено като подход.

— Не се съмнявам, че сте виждали подобни картини и по-рано — продължи Мейс. — Но тук има една съществена особеност. Тези рисунки са отпреди сто години. Направени са от художник на име Чесли Бонестел и са публикува ни в списание „Лайф“ през 1944 г., далеч преди началото на космическата ера. Редакцията на списанието се обърна към мен с молба да пообиколя Слънчевата система и да видя доколко тези рисунки, разкриващи въображаемите представи на художника, съответстват на реалността. В юбилейния стогодишен брой репродукциите и снимките, които ще занеса, ще бъдат публикувани редом. Добра идея, какво ще кажете?

Трябваше да признаем, че идеята не е лоша. Само дето появата на втория кораб усложняваше доста нещата и аз започнах да се чудя какво щеше да предприеме в крайна сметка професорът. След това погледнах към мис Мичъл и реших, че нейното присъствие тук представляваше известна компенсация.

При всякакви други обстоятелства ние бихме били радостни да посрещнем втора изследователска експедиция, но в този случай трябваше да се мисли по въпроса за приоритета по отношение на откритието. Естествено Мейс щеше да бърза да се върне колкото е възможно по-скоро на Земята, щеше да изостави първоначалната си мисия и веднага да използва цялата си филмова лента върху която бе заснето това място. Трудно ми беше да си представя какво можехме да сторим, за да го спрем, пък и ние не бяхме съвсем сигурни, че желаем да го направим. Беше ни необходима подкрепата и публичността, които можехме да получим от пресата, но предпочитахме да действаме в момент и по начин, който ние щяхме да преценим като най-удачен. Зачудих се доколко професорът е тактичен човек и зачаках най-лошото.

Независимо от моите предчувствия отначало дипломатическите ни отношения бяха задоволителни. Професорът беше осенен от блестящата идея да ни раздели по двойки, като към всеки от хората на Мейс беше прикрепен по един от членовете на нашата експедиция. Така ние щяхме да бъдем едновременно техни водачи и надзиратели. По този начин броят на изследователските групи се удвояваше и това

значително увеличаваше темповете на нашата работа. При съществуващите досега условия, от съображения за сигурност не смеехме да работим поединично и това значително ни затрудняваше.

На следващия ден след пристигането на групата на Мейс професорът ни събра, за да ни разкрие към каква политика възнамерява да се придържа в близките дни.

— Надявам се да минем без недоразумения — каза той малко притеснено. — Моето мнение е, че те могат да ходят където поискат и да фотографират каквото пожелаят. Но е недопустимо да вземат каквото и да било. Също така не можем да им позволим да се върнат със своите материали на Земята преди нас.

— Не виждам как ще ги спрем — възрази Аштън.

— Е, макар че досега не възнамерявах да избързвам, при тези обстоятелства бях принуден да подам заявка за приоритет по отношение откритието на Пет. Миналата нощ я изпратих по радиото до Ганимед и в този момент вече би трябвало да е пристигнала в Международния съд в Хага.

— Никой не може да предяви претенции някое астрономическо тяло да бъде обявено за негова собственост. Тази договореност бе приета още през миналия век във връзка с колонизирането на Луната.

Професорът се усмихна накриво.

— Не забравяйте, че не се опитвам да анексирам астрономическо тяло. Аз предях иск, който обикновено се отправя в случаите на спасяване на изоставен кораб. Според международното право всеки такъв кораб принадлежи на спасителите си. При това искът е от името на Световната научна организация. Ако Мейс отнесе какво то и да било от Пет, на практика би извършил кражба. Утре кротко ще му обясня как стоят нещата, просто за да не му идват наум разни блестящи хрумвания.

Наистина идеята да се разглежда Пет като спасен кораб беше малко странна и аз можех да си представя как след завръщането ни у дома щяха да се разгорят някои много интересни юридически спорове. За момента обаче действията на професора осигуряваха определена защита на ценния обект и можеха да разколебят решението на Мейс да пристъпи към събиране на сувенири — или пък ние бяхме прекалено големи оптимисти, щом се надявахме на това.

След поредица от тънки организационни ходове успях да направя така, че да попадна в една двойка с Мериън по време на няколко от пътешествията ѝ във вътрешността на Пет. Изглежда Мейс нямаше нищо против, пък и не съществуваха причини, поради които да се притеснява. Космическият скафандър е най-сигурният начин — който някога е бил или ще бъде измислен — да се запази нечие целомъдрие. Толкова по-зле за мен.

Беше съвсем естествено от моя страна да я заведа в художествената галерия и да ѝ покажа находката си. Тя остана дълго неподвижна в съзерцание на статуята, когато я осветих с фенера си.

— Толкова е прекрасна — успя да се съвземе накрая тя. — Само като си помисли човек как е стояла тук в очакване, в мрака, през всичките тези милиони години. Ще трябва да ѝ дадете някакво име!

— Вече го сторих. Кръстих статуята „Посланикът“

— Защо?

— Смятам я за пратеник, който носи поздрав за нас. Създателите му са знаели, че един ден някой непременно ще дойде тук и ще я намери.

— Май че сте прав. Посланикът... Наистина ѝ подхожда. Не ви ли се струва, че излъчва благородство, а също и някаква огромна тъга?

Убедих се, че Мериън беше много интелигентна жена. Удивително лесно възприе моята гледна точка и демонстрираше интерес към всичко, което ѝ показвах. Но „Посланикът“ я очарова повече от всичко друго и тя постоянно се връщаше към него.

— Знаете ли, Джек, трябва да вземете тази скулптура на Земята — каза тя. (Мисля, че този разговор се със тоя на следващия ден, след като и Мейс също я беше разгледал.)

Аз въздъгнах.

— Професорът също би желал, но тя изглежда тежи цял тон. Няма да ни стигне горивото. Боя се, че ще трябва да почакаме до следващия път.

На лицето ѝ се изписа озадачено изражение и тя се понечи да протестира:

— Но нали предметите тук нямат тегло...

— Това е съвсем различно — започнах да ѝ обяснявам аз. — От една страна е теглото, а от друга — инерцията и между тях има

съществена разлика. Инерцията... Е, няма значение. Капитан Сърл ни заяви категорично, че няма как да я откараме до Земята.

— Колко жалко — въздъхна Мериън.

Забравих за този разговор до нощта преди старта. Бяхме оставили зад гърба си още един напрегнат и изтощителен ден, през който опаковахме оборудването си.

Разбира се, една част от него оставихме, за да улесним бъдещите експедиции. Вече бяхме изразходвали цялата си фотолента. Както отбеляза Чарли Аштън, ако в този момент срещнем жив джовианец, нямаше да има на какво да запечатаме това събитие. Мисля, че на всички ни се искаше да си починем, да подредим впечатленията си и да се съвземем от този толкова непосредствен контакт с една чужда цивилизация.

Корабът на Мейс, „Хенри Люс“^[6], също беше почти готов за отлитане. Щяхме да потеглим едновременно, което удовлетворяваше напълно професора — той нямаше чак такова доверие на Мейс, че да го остави сам на Пет.

Всичко беше готово, когато, преглеждайки нашите записи, внезапно открих, че липсваха шест ролки експониран филм. На тях бяха заснети всички надписи от Храма на Изкуствата. Поразмислих се малко и си спомних, че ми бяха поверили да ги пазя, а аз ги бях оставил върху един корниз в Храма, с намерение да ги прибера покъсно.

До отлитането имаше още доста време. Професорът и Аштън бяха легнали да наваксат пропуснатия сън и аз не виждах никаква причина, поради която да не отида и да взема липсващите материали. Знаех, че ако останат там, ще има кавга и тъй като си спомних точното им местонахождение, пресметнах, че едва ли щях да отсъствам повече от тридесет минути. И така, тръгнах, като за всеки случай се обадох предварително на Бил.

Прожекторите, естествено, бяха прибрани и мракът във вътрешността на Пет бе малко подтискащ. Аз обаче оставих на входа сигналния си фенер, скочих и се понесох надолу до момента, в който свободното ми падане се прекрати. След десет минути вече бях прибрал филмите и изпуснах въздишка на облекчение.

Внезапно ми хрумна да ида до „Посланика“, за да му поднеса последните си почитания. Помислих си, че може би ще минат години,

преди да го видя отново, а тази спокойна и загадъчна фигура властно ме привличаше.

За съжаление явно не само аз бях попаднал във властта на очарованието ѝ, тъй като статуята вече не беше на мястото си. Кръглото пространство беше празно.

Предполагам, че можех да се прибера тихомълком, без да кажа нищо и по този начин да избягна необходимостта от неудобни обяснения. Аз обаче бях прекалено разгневен, за да се държа дискретно. Затова, веднага след като се върнах, събудихме професора и аз му разказах за случилото се.

Той седна на койката и започна да разтрива очите си, опитвайки се да прогони съня. След това промълви по адрес на мистър Мейс и спътниците му няколко не съвсем учтиви фрази, които предпочитам да не цитирам.

— Единственото, което не разбирам — каза Сърл, — е как са успели да извлекат това чудо навън. Ако въобще са го направили, защото в такъв случай би трябвало да ги забележим.

— Там има достатъчно места, удобни за скривалище. Те вероятно са издебнали, когато наоколо е нямало никого, и са издърпали статуята през отвора. Трябва да им е било доста трудно, независимо от ниската гравитация — обади се Ерик фултън и в гласа му можах да различа нотки на възхищение.

— Сега не е време за анализи — нервира се професорът. — Имаме пет часа, за да измислим нещо. Те не могат да излетят преди това, тъй като току-що подминахме удобното противостояние на Ганимед. Нали така, Кингсли?

Сърл изрази съгласието си с кимване.

— Да. Трябва да стартираме, когато се окажем откъм обратната страна на Юпитер — всяка друга траектория на полета е свързана с прекалено големи разходи на гориво.

— Добре. Това ни осигурява малка отсрочка. А сега, някой има ли подходяща идея?

От днешна гледна точка съм склонен да приема, че тогавашното ни поведение беше доста странно и до известна степен нецивилизовано. Едва ли преди няколко месеца бихме могли да си представим, че сме способни на такава постъпка. Но бяхме притеснени и напрегнати, а и отдалечеността ни от останалите човешки същества

оказваше своето влияние. Тъй като на Пет нямаше други закони, налагаше се да действат съгласно собствените си представи, за да възстановим нарушения порядък.

— Не можем ли да им попречим да излетят? Например да повредим двигателите им? — попита Бил.

Тази идея никак не се понрави на Сърл.

— Не трябва да си позволяваме такива постъпки — каза той. — Дон Хопкинс ми е добър приятел и никога няма да ми прости ако повредя кораба му. Освен това съществува опасност да развалим нещо, което после да не може да се поправи.

— В такъв случай, да им откраднем горивото — предложи лаконично Гроув.

— Ами да! Вероятно всички спят, в кабината не се вижда светлина. Трябва само да се прикачим към тях и да започнем да изпомпваме.

— Чудесно — намесих се аз, — но те са на два километра от нас. Имаме ли толкова дълъг тръбопровод? Май че разполагаме само с около стометров маркуч.

Другите не обърнаха внимание на забележката ми, като че ли тя въобще не заслужаваше внимание, и продължиха да съставят плана за действие. След пет минути нашите техници вече бяха изяснили всички подробности: оставаше само да навлечем скафандрите си и да победим.

Когато се записах за експедицията на професор Фостър, не съм и допуснал, че ще изпадна в ролята на африкански носач от старите приключенски истории, който мъкне чудовищен товар на главата си. Особено ако се има предвид, че този товар се равняваше на една шеста от теглото на космически кораб! Бидейки твърде нисък, професорът не можеше да ни помогне кой знае колко. На Пет теглото на кораба с полупразни горивни резервоари беше около двеста килограма. Ние се промъкнахме под него, напънахме се и го откъснахме от площадката му. Отначало видяхме зор, но след това продължихме в сравнително нормален ритъм.

Пътешествието ни отне доста време, а и съвсем не беше толкова лесно, колкото очаквахме. Но накрая двата кораба застанаха един до друг и все още никой не ни беше забелязал. Всички на „Хенри Люс“

похъркваха сладко. Сигурно предполагаха, че и ние правим същото (в което впрочем нямаха основание да се съмняват).

Макар че продължавах да дишам учестено, изпитвах хлапашко чувство на наслада и задоволство от цялото това приключение. Особено когато видях как Сърл и Фултън извадиха горивопроводния шланг от люка на нашия кораб и го свързаха с „Хенри Люс“.

— Прелестта на този план — обясни ми Гроув, докато стояхме и наблюдавахме — е, че те не са в състояние да ни попречат, защото трябва да излязат и да разкачат шланга. Ние можем да пресушим резервоарите им за пет минути, а на тях ще са им нужни поне две минути и половина само за да се събудят и да облекат скафандрите си.

Внезапно ме обзе ужасен страх.

— А какво ще стане, ако включат двигателите си и се опитат да излетят?

— В такъв случай всички ние ще бъдем размазани. Не, те нямат какво друго да сторят, освен да излязат навън, за да проверят какво става. А, ето ги и помпите.

Под действието на налягането шлангът се беше напрегнал като пожарникарски маркуч и по това разбрах, че горивото вече бе потекло към нашите резервоари. Сега вече всеки момент очаквах светлините на кораба „Хенри Люс“ да се запалят и слисаният му екипаж да изскочи навън.

Когато това не стана, дойде антикулминацията. Навярно бяха заспали крепко, щом не почувстваха вибрациите от помпите. Така или иначе изпомпването свърши, без да се случи каквото и да било, а ние стояхме наоколо, подобно на пълни глупаци. Сърл и Фултън внимателно разкачиха шланга и го върнаха на мястото му.

— А сега? — попитахме професора. Той помъдрува малко и отсече:

— Хайде да се прибираме в нашия кораб.

Ние свалихме скафандрите и се натикахме в рубката, доколкото това бе възможно. Професорът седна до нашия преподавател и включи сигнала за бедствие. Съседите ни трябваше да се събудят подир няколко секунди, тъй като същият сигнал вече звучеше в техния приемник.

Екранът на телевизора ни просветна и се съживи. На него се появи изплашената физиономия на Мейс.

— Хей, Фостър — той изстрелваше ядно думите си, — какъв е проблемът?

— При нас всичко е наред — отвърна безстрастно професорът, — но вие май загубихте нещо твърде важно. Я погледнете показанията на горивните разходомери.

Екранът опуствя и само след миг от говорителя се разсоха възклицания и объркани викове. Когато Мейс се появи отново, изразът на лицето му представляваше смесица от досада и тревога.

— Какво става? — попита той ядно. — Знаете ли нещо за това?

Преди да му отговори, професорът го остави известно време да се поизпържи от притеснение в собствената си мазнина.

— Струва ми се, че най-добре ще бъде да дойдете тук, за да поговорим — рече накрая той. — Няма да има нужда да ходите дълго, на две крачки сме.

Мейс го погледна някак неуверено, после изведнъж отряза:

— Идвам!

Екранът ни потъмня.

— Е, сега ще трябва да си признае — каза злорадо Бил.

— Не му остава друг изход.

— Нещата не са толкова прости, колкото изглеждат — предупреди ни Фултън. — Ако той поиска да ни създаде неприятности, може просто да остане в кораба си и да извика по радиото танкер с гориво от Ганимед.

— Какво ще спечели? Това ще му отнеме дни и ще му струва цяло състояние.

— Да, но ще запази статуята — ако действително тя му трябва толкова много. А що се отнася до парите, ще си ги получи обратно, когато ни осъди.

Сигналът на шлюзовата камера пресветна и Мейс тежко влезе в помещението. Беше в изненадващо примирително настроение. Вероятно по пътя насам беше премислил.

— Хайде, хайде — подхвана той любезно. — За какво е всичко това?

— Много добре ви е известно — отговори хладно професорът. — Аз ви предупредих съвсем ясно, че не бива да вземате нищо от Пет. Вие присвоихте предмет, който не би принадлежи.

— На кого ли пък принадлежи? Нека да бъдем разумни. Не можете да претендирате, че всичко на тази планета е ваша лична собственост.

— Това не е планета, а кораб и в случая трябва да се прилагат законите, които важат за спасени кораби.

— Откровено казано, твърдението ви е доста спорно. Не смятате ли, че трябва да изчакаме решението на съда по този въпрос?

Професорът беше ледено учтив, но аз виждах, че напрежението е страхотно и всеки момент щеше да последва експлозия.

— Слушайте, мистър Мейс — произнесе той със злоещо спокойствие. — Присвоили ли сте най-важната находка, която направихме тук. Готов съм да приема, че не си давате сметка какво точно сте извършили и че не сте в състояние да разберете гледната ми точка на археолог. Върнете статуята, ние ще ви върнем горивото и няма да обсъждаме повече случилото се.

Мейс замислено потри брадичката си.

— Не разбирам защо трябва да вдигате толкова шум, като се има предвид, че всичко останало на Пет е непокътнато.

Именно тук професорът направи една от редките си грешки.

— Вие говорите като крадец, който е задигнал „Мона Лиза“ от Лувъра и се оправдава с това, че никой няма да забележи отсъствието ѝ при наличието на толкова много други експонати. Тази статуя е уникална и не може да бъде сравнена с никое земно произведение на изкуството. Ето защо съм решен да я получа обратно.

Когато водите преговори за сключване на сделка, при никакви обстоятелства не бива да позволявате на партньора си да разбере, че силно желаете да получите обекта, който договаряте. Видях в очите на Мейс да проблясва пламъчето на алчността и си казах: „Аха, сега вече той ще ни покаже какво представлява.“ И си спомних забележката на Фултън за танкера от Ганимед.

— Дайте ми половин час за размисъл — каза Мейс и се обърна към изхода.

— Добре — отвърна сухо професорът, — половин час, но не повече.

Трябва да призная, че Мейс се оказа голям тарикат. След пет минути видяхме как антената на неговия предавател трескаво се задвижи и спря едва когато се насочи към Ганимед. Естествено, ние се

опитахме да подслушаме разговора, но те бяха включили шифроващо устройство. Тези вестникари явно не се доверяват много един на друг.

Отговорът дойде само след няколко минути. И той също беше зашифрован. Докато изчакахме новия развой на събитията, свикахме военен съвет. Професорът вече навлизаше в етап, когато упоритостта му го подтикваше да не се спира пред нищо. Беше разбрал, че е сгрешил в преценката си и това го вбесяваше.

Мисля, че Мейс си даваше сметка за състоянието му, тъй като се върна с подкрепление. Придружаваше го неговият пилот Доналд Хопкинс, който явно се чувстваше неловко.

— Успях да уредя нещата, професоре — заяви самодоволно Мейс. — Може да ми се наложи да почакам малко, но ще си тръгна оттук и без вашето съдействие. Все пак трябва да призная, че ако постигнем споразумение, това би ми спестило време и пари. Чуйте моето предложение: върнете ми горивото, а аз ще ви предам... ъ-ъ ... сувенирите, които съм взел. Настоявам обаче да запазя за себе си „Мона Лиза“, дори ако това ще ми попречи да отлетя за Ганимед и ще ме задържи тук до средата на следващата седмица.

Тази реплика подтикна професора да избълва известен брой от онези проклетия, които са известни като „ругатни на дълбокия космос“, макар че те до голяма степен приличат на всички останали ругатни. След като изля гнева си, той като че ли се поуспокои или поне външният му вид не издаваше истинските му чувства.

— Драги ми мистър Мейс — каза той, — вие сте един абсолютен мошеник и при моите по-нататъшни взаимоотношения с вас аз ще действам без угризения на съвестта. Готов съм дори да използвам сила, защото зная законът ще ме оправдае.

Ние вече бяхме заели стратегически позиции до изхода. В този момент Мейс показва признаци на лека тревога и то не без основание.

— Не ставайте мелодраматичен — изрепчи се надменно той. — Сега сме в двадесет и първия век, а не през 1800-та година, в Дивия запад.

— През 1880 — поправи го Бил, който си падаше малко педант по отношение на точността при отразяването на историческите факти.

— Трябва да ви уведомя — продължи професорът, — че сте задържан, докато решим как да постъпим с вас. Мистър Сърл, отведете го в кабина „В“.

Мейс плахо отстъпи към стената с нервен смях.

— Професоре, това са детинщини! Не можете да ме задържите против волята ми. — Той погледна към капитана на „Хенри Люс“, търсейки поддръжка.

Доналд Хопкинс усилено почистваше някакво въображаемо парченце мъх от униформата си.

— Отказвам да се замесвам в лични дразги — изтърси той, вземайки по този начин най-подходящото за всички засегнати решение.

Мейс му отправи поглед, с който би го убил, ако можеше, и неохотно капитулира. Ние се погрижихме да му осигурим достатъчно четива за отмора и го заключихме.

След отстраняването му професорът се обърна към Хопкинс, който разглеждаше със завист нашите горивни разходомери.

— Мога ли да приема, капитане — попита учтиво той, — че не желаете да се забърквате в мръсните дела на вашия работодател?

— Аз ще запазя неутралитет. Моята работата е да докарам кораба дотук и да го върна обратно. Вашите проблеми не ме засягат, оправете се помежду си.

— Благодаря ви. Мисля, че се разбираме прекрасно. Може би ще бъде най-добре да се върнете при своя екипаж и да му обясните каква е ситуацията. След няколко минути ще ви потърсим отново по радиото.

Капитан Хопкинс се отправи с небрежна походка към вратата. Преди да напусне, той се обърна към Сърл.

— Между другото, Кингсли — проточи думите си той, — възнамерявате ли да приложите мъчения? Ако стигнете дотам, обадете ми се — имам някои интересни идеи в това отношение.

След това той си отиде и ни остави насаме с нашия заложник.

Мисля, че професорът се беше надявал на пряка размяна. Но той не бе взел предвид характера на Мериън.

— Пада му се на Рандолф — рече тя. — Пък и каква е разликата? При вас той ще се чувства толкова удобно, колкото и на нашия кораб, а и вие нищо не можете да му направите. Когато ви омръзне да се занимавате с него, обадете ми се.

Пълна безизходица! Ние бяхме твърде уверени в своите сили, а това не ни доведе до никъде. Бяхме пленили Мейс, но без полза.

Професорът стоеше гърбом към нас, гледайки мрачно през илюминатора. Исполинският диск на Юпитер почти изпълваше небето.

— Ще трябва да убедим тази дама, че не се шегуваме — каза той и рязко се извърна към мен. — Вярвате ли, че тя действително е привързана към този негодник?

— Хм... Не бих се изненадал, ако е така. Да, струва ми се, че е.

Професорът се замисли дълбоко, след това се обърна към Сърл:

— Елате в моята кабина. Искам да обсъдя нещо с вас.

Те отсъстваха доста дълго. Когато се върнаха, и двамата бяха изпълнени със злорадо очакване. Професорът носеше лист хартия, покрит с цифри. Той отиде до преподавателя и се свърза с „Хенри Люс“.

— Слушам! — Мериън се обади толкова бързо, че стана ясно — очаквала бе нашето повикване. — Решихте ли вече да се откажете? Тази игра започна да ми доскучава.

Професорът гледаше мрачно екранния й образ.

— Мис Мичъл — отговори накрая той, — вие явно не сте приели нещата насериозно. Поради това възнамерявам да организирам специално за вас една малка демонстрация. Ще поставя вашия работодател в ситуация, при която той ще гори от нетърпение да го измъкнете от нея колкото е възможно по-бързо.

— Така ли? — попита Мериън хладнокръвно.

По гласа й долових, че веднага схвана за какво всъщност ставаше въпрос.

— Не ми се вярва — продължи спокойно професорът, — да разбирате особено от небесна механика. Не? Е, това е твърде лошо, но аз се надявам, че вашият пилот ще потвърди всичко, което ще ви кажа. Нали, Хопкинс?

— Давайте — разнесе се някъде изотзад един глас, в който личеше старание да мине за неутрален.

— И така, слушайте внимателно, мис Мичъл. Най-напред искам да ви напомня колко несигурна е нашата позиция на този спътник. Достатъчно е само да погледнете през илюминатора и да видите колко близо се намираме до Юпитер. Едва ли трябва да ви обяснявам, че Юпитер има най-силното гравитационно поле измежду всички планети. Следите ли мисълта ми?

— Да — потвърди Мериън, чийто глас издаваше, че вече бе разколебана и не се владееше напълно.

— Отлично. Този малък наш свят се завърта около Юпитер за около дванадесет часа. Има една известна теорема, според която ако едно тяло започне да пада от орбита към съответен център на привличане, ще бъдат потребни нула цяло, едно и седем в период от продължителността на обиколката, за да завърши падането си. Иначе казано, всяко тяло, което започне да пада оттук към Юпитер, ще стигне до центъра на планетата за около два часа и седем минути. Сигурен съм, че капитан Хопкинс ще се съгласи с това.

След известна пауза чухме Хопкинс да казва:

— Е, не мога да потвърдя точността на приведените Цифри, но те вероятно са правилни. Във всеки случай нещата стоят приблизително така, както вие ги описвате.

— Превъзходно — продължи професорът. — Сигурен съм, че вие разбирате — едно падане до центъра на планетата е чисто теоретичен случай. Ако един предмет бъде хвърлен оттук, на практика той ще достигне до горните слоеве на атмосферата на Юпитер за много по-късо време. Надявам се, че не ви отегчавам?

— Не — отвърна плахо Мериън.

— Радвам се да чуя това. Та така, капитан Сърл изчисли заради мен реалното време и то възлиза на около един час и тридесет и пет минути, плюс-минус няколко минути. Не можем да гарантираме абсолютна точност, ха-ха! Вие несъмнено сте забелязали, че нашият спътник има прекалено слабо гравитационно поле. Скоростта, необходима на едно тяло, за да се освободи от това поле, т.е. да напусне орбитата си около спътника, е само около десет метра в секунда. Всеки предмет, който бъде изхвърлен от спътника с по-голяма от тази скорост, никога вече няма да се върне обратно. Прав ли съм, мистър Хопкинс?

— Абсолютно прав.

— Тогава нека да стигна до същината на въпроса. Ние ще отведем мистър Мейс на разходка. Точно когато се окажем под Юпитер, ще вземем ракетните му пистолети, с които може да се придвижва по свое собствено желание, и ще му... придадем известно ускорение. Ние ще бъдем готови да го приберем с нашия кораб веднага след като върнете откраднатата от вас чужда собственост. В съответствие с това, което ви разказах току-що, вие сигурно разбирате

колко жизнено важна роля в случая играе времето. Час и тридесет и пет минути е твърде кратък срок, нали?

— Професоре — ахнах аз, — няма ще сторите това!

— Млъкнете! — прекъсна ме грубо професорът — Е, Мис Мичъл, какво ще кажете?

Мериън се взираше в професора със смесица от ужас и неверие.

— Вие просто блъфирате! — извика тя. — Не вярвам, че ще направите подобно нещо! Екипажът няма да ви позволи!

Професорът въздъхна.

— Така значи — каза той. — Капитан Сърл, мистър Гроув, вземете затворника и следвайте моите указания.

— Да, сър! — отговори тържествено Сърл. Мейс беше уплашен, но все така неотстъпчив.

— Какви ги вършите? — възмути се той, когато подадоха скафандъра.

Сърл издърпа ракетните му пистолети.

— Обличайте се. Отиваме на разходка.

Тогава разбрах какво се надяваше да постигне професорът. Цялата работа беше един колосален блъф. Естествено, той не можеше наистина да хвърли Мейс към Юпитер; във всеки случай Сърл и Гроув нямаше да му позволят. А Мериън щеше да прозре, че играем ва банк, след което ние щяхме да изглеждаме като последни глупаци.

Мейс не можеше да избяга, без ракетните си пистолети той беше съвсем безпомощен. Като го сграбчиха за ръцете и го бутнаха като завързан аеростат, съпровождащите го поведоха към хоризонта и към Юпитер.

Погледнах към съседния кораб и видях, че Мериън следеше през илюминаторите заминаващата тройка. Същото забеляза и професор Фостър.

— Вие разбирате ли, мис Мичъл, че моите сътрудници не разхождат празен скафандър? Мога ли да ви предложа да проследите събитията с помощта на телескоп? Те ще се скрият отвъд хоризонта след минута, но вие ще може те да видите мистър Мейс, когато започне да... ъ-ъ... се въздига.

От високоговорителя не долиташе нищо друго, освен тишина, символ на упорство. Мъчителното очакване продължи цяла вечност. Дали Мериън не поставяше на изпитание решимостта на професора?

Бях взел със себе си един бинокъл и сега оглеждах небето зад смешно близкия хоризонт. Изведнъж видях — малка сигнална светлина на огромния жълт фон на Юпитер. Бързо фокусирах бинокъла и едва можах да различа три фигурки, които се издигаха в космическото пространство. Докато ги наблюдавах, те се разделиха. Две от тях забавиха скоростта си с помощта на ракетните пистолети и започнаха да падат обратно към Пет. Третата продължи да се носи безпомощно към зловещата огромна маса на Юпитер.

Не вярвах на очите си. Обърнах се към професора, обзет от ужас.

— Те действително го направиха! — извиках. — Мислех, че само блъфирате!

— Без съмнение същото си е помислила и мис Мичъл — каза професорът така, че да се чуе добре по микрофона. — Надявам се, че не се налага да ви обяснявам доколко ситуацията изисква спешни действия. Както вече отбелязах един или два пъти, продължителността на падането до Юпитер, започнало от орбитата, на която сме в момента, е около деветдесет и пет минути. Естествено, ако си позволим да изчакаме дори половината от това време, вече ще бъде твърде късно...

Той направи пауза, за да стигнат думите му до съзнанието на мис Мичъл. От другия кораб нямаше отговор.

— А сега — продължи той — ще изключа нашия приемник, за да избегнем безполезна спорове. Диалогът ще бъде възобновен едва когато разтоварите онази статуя и (подчертавам „и“) останалите вещи, които сте плякосали и за които мистър Мейс малко невнимателно се изтърва одеде. Дочуване.

Следващите десетина минути бяха твърде неприятни. Вече бях загубил от погледа си Мейс и сериозно се двоумях дали не трябва да неутрализираме със сила професора и да се затичаме подир жертвата му, преди да сме изцапали ръцете си с убийство. Само че престъплението реално погледнато беше извършено от хората, които управляваха кораба. Не знаех какво да мисля.

И тогава люкът на „Хенри Люс“ бавно се откряна. Появиха се две фигури в скафандри, които влачеха помежду си причината за всичките ни неприятности.

— Безусловна капитулация — промърмори професорът с въздишка на удовлетворение. — Вкарайте статуята в нашия кораб —

разпореди се по радиото той, — ще отворя нашия шлюз.

Май не беше особено притеснен. Аз погледнах неспокойно часовника: вече бяха изминали петнадесет минути. От шлюзовата камера се чу дрънчене, след това вътрешната врата се отвори и се появи капитан Хопкинс Следваше го Мериън, на която й липсваше само окървавената секира, за да изглежда точно като Клитемнестра^[7], Аз се стараех да не срещам погледа ѝ, но професорът нямаше никакъв срам. Той отиде в шлюзовата камера, провери дали целостта на доставката не е накърнена и се върна, потривайки ръце.

— Е, всичко свърши — каза бодро той. — Сега нека пийнем по нещо и да забравим неприятностите.

Аз посочих възмутено часовника и креснах:

— Да не сте полудял! Той вече е изминал половината път до Юпитер!

Професорът ме изгледа неодобрително.

— Нетърпеливостта е широко разпространен порок сред младежта — каза той. — Лично аз не виждам причина да прибързваме.

Мериън проговори за пръв път, откакто беше влязла при нас.

— Но вие обещахте — прошепна уплашено тя.

Тук професорът капитулира. Той вече беше изиграл своята малка шега и не желаше да удължава агонията.

— Трябва да ви уведомя, мис Мичъл, а също и вас, Джек, че Мейс не е подложен на по-голяма опасност, отколкото ние с вас. Можем да отидем и да си го приберем, когато пожелаем.

— Значи сте ме лъгали?

— Разбира се, че не. Всичко, което ви казах, е чиста истина. Само че вие си направихте неверни изводи. Когато заявих, че падащото тяло ще стигне до повърхността на Юпитер за деветдесет и пет минути, аз изпуснах (и трябва да призная неслучайно) едно важно условие. Трябваше да добавя „тяло, което се намира в покой по отношение на Юпитер“. Вашият приятел мистър Мейс се движи с орбиталната скорост на този спътник ѝ все рще има тази скорост. Става въпрос за скорост от около двадесет и шест километра в секунда, мис Мичъл. Наистина, ние го изхвърлихме от Пет в посока към Юпитер, но той и сега продължава да лети практически в същата орбита, както и преди. Най-много да се отклони спрямо Юпитер със стотина километра. Това показват предварителните изчисления, които

капитан Сърл направи. И след една дванадесетчасова обиколка той ще бъде на същото място, откъдето започна полета си, без каквато и да е помощ от наша страна.

Настъпи дълго, дълго мълчание. На лицето на Мериън бяха изписани едновременно облекчение и досада от факта, че я бяха преметнали. Накрая тя се обърна към капитан Хопкинс.

— Вие сигурно сте знаели през цялото време! Защо не ми казахте?

Хопкинс я погледна с обидено изражение.

— Вие не ме попитахте — отговори той.

Прибрахме Мейс след час. Той се беше озовал само на около двадесет километра северно и успяхме да го издирим лесно по просветващия сигнал на скафандъра му. Радифонът му беше прекъснат от съображения, които ми станаха ясни едва сега. Той беше достатъчно интелигентен, за да разбере, че е във от опасност и, ако предавателят му работеше, можеше да се свърже със своя кораб и да разкрие нашата измама. Естествено, ако беше поискал. Лично аз на негово място бих бил щастлив, ако можех да прекратя цялото това приключение, дори и да знаех, че съм във от опасност. Трябва да се е чувствал страшно самотен там горе.

За моя изненада, Мейс не беше чак толкова разстроен, колкото очаквах. Може би изпитваше голямо облекчение от завръщането си в уютната малка кабина, след като ние се добрахме до него на бавен ход с помощта единствено на ракетните си пистолети и го издърпахме вътре. Или може би чувстваше, че е бил победен в честна борба и не таеше лоши помисли. Ще ми се вярвам, че второто бе по-близо до истината.

Няма какво повече да разкажа, освен че преди да напуснем Пет, му свихме още един номер. След значителното намаляване на товара, горивото, което Мейс притежаваше, беше доста повече, отколкото му беше нужно. Поради което ние оставихме излишъка в нашите резервоари и това ни позволи да вземем „Посланика“ с нас, на Ганимед. То се знае, професорът му даде чек за горивото което взехме назаем. Всичко си беше напълно законно.

И още един любопитен епизод. На другия ден след откриването на новата галерия в Британския музей отидох да видя „Посланика“ — отчасти за да проверя дали ще ми въздейства толкова силно и в новото

си обкръжение. (За ваше сведение, макар да ме впечатли отново, усещането не можеше да се сравни с предишното. И все пак Блумсбъри^[8] за мен никога вече няма да бъде същият.)

В галерията се тълпеше огромна тълпа, сред която попаднах на Мейс и Мериън.

Всичко свърши с това, че отидохме заедно в ресторант и прекарахме един много приятен следобед в Холбърн^[9]. За Мейс определено може да се каже, че не е злопаметен. А на мен още ми е мъчно, за Мериън. И наистина, какво ли чак толкова намира в него?...

[1] Арнолд Тойнби — Известен английски историк и педагог Б.р.

↑

[2] Т.е. в състояние на безтегловност Б.р. ↑

[3] Алbedo — величина, която характеризира физичните свойства на повърхността, показваща каква част от падащата върху нея лъчиста енергия се отразява. Б.пр. ↑

[4] Съборът „Свети Петър“ е най-големият християнски храм в света. Строителството му било започнато в Рим през 1506 г. по проект на архитекта Браманте; от 1546 до 1564 г. Микеланджело рисува фреските под купола. ↑

[5] Джовани Белини (1430 — 1516) — италиански художник. Портрет на дожа Лоренцо Лоредано е изложен в Националната Галерия в Лондон. Б.р. ↑

[6] Хенри Робъртсън Люс (1898–1967) — издател и главен редактор на „Тайм“. Б.р. ↑

[7] Клитемнестра — съпруга на аргоския цар Агамемнон, когото убила. Б.р. ↑

[8] Блумсбъри — лондонски район, в който се намира Британския Музей. Б.р. ↑

[9] Холбърн — един от централните лондонски квартали. Б.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.